

Funded by
the European Union

EU4Environment
Water and Data in Eastern Partner Countries

ГРОМАДСЬКІ ОБГОВОРЕННЯ

ПЛАН УПРАВЛІННЯ РІЧКОВИМ БАСЕЙНОМ ДОНУ 2025 – 2030

АНАЛІЗ СТАНУ ПОВЕРХНЕВИХ ТА ПІДЗЕМНИХ ВОД

Катерина Мудра

Блю Ріверз Екологічний Консалтинг

30 КВІТНЯ 2024 Р. – СЛОВ'ЯНСЬК

Implementing partners

Co-funded by

With funding from

ПУРБ = АНАЛІЗ СТАНУ МПВ/МПЗВ + ПРОГРАМА ЗАХОДІВ

- 1 – Забруднення МПВ
- 2 – Забруднення МПЗВ
- 3 – Гідроморфологічні зміни
- 4 – Зони, що підлягають охороні
- 5 – Вплив інвазивних видів
- 6 – Вплив воєнних дій
- 7 – Екологічні цілі МПВ, МПЗВ

Implementing partners

Co-funded by

With funding from:

ЗАБРУДНЕННЯ ОРГАНІЧНИМИ РЕЧОВИНАМИ

ПРИЧИНА – недостатній ступінь очищення стічних вод або взагалі відсутність каналізаційних мереж та каналізаційних очисних споруд

Органічне забруднення → зміни кисневого балансу поверхневих вод
→ зміни видового складу гідробіонтів (або їх загибелі).

Дифузні джерела:

- Домогосподарства сільського населення, не підключені до каналізаційних мереж (ЕН <2000) та частина міських агломерацій.
- Води відводяться у відстійники, вигріби-накопичувачі → забруднюючі речовини потрапляють до МПВ та МПзВ.

Ключова роль 6 суббасейнів:

**Велика Кам'янка, Казенний Торець, МПВ Сіверського Дінця,
Уди, Айдар, Борова
(59% навантаження від дифузних джерел)**

Implementing partners

Co-funded by

With funding from:

ЗАБРУДНЕННЯ ОРГАНІЧНИМИ РЕЧОВИНАМИ

Точкові джерела – надходження стічних вод у поверхневі води.

- **недостатня або відсутня очистка стічних вод** після використання населеними пунктами, промисловими та сільськогосподарськими точковими джерелами
- **2 420 населених пунктів**
 - 100 тис. осіб – 8 міст (найбільше м. Харків)
 - 10 тис осіб – 64 міста
- **2017 рік – навантаження надійшло до:**
 - **73%** до р. Уди (м. Харків)
 - 13% до р.Казенний Торець та безпосередньо до Сіверського Дінця
 - 11% до р.Сіверський Донець

Implementing partners

Co-funded by

With funding from:

ЗАБРУДНЕННЯ БІОГЕННИМИ РЕЧОВИНАМИ → ЕВТРОФІКАЦІЯ МПВ

Дифузні джерела – сільськогосподарське виробництво
(застосування мінеральних добрив, гною).

- **Тип землекористування** – домінуючий чинник антропогенного навантаження.
- **66% території басейну** – оброблювані сільськогосподарські землі.
- Застосування добрив: **лідер – Харківська область** (азотні добрива).
- Важливим показником впливу сільськогосподарських джерел є також **частка тваринництва**.

Точкові джерела

- населені пункти (неочищені стічні води, фосфоровмісні пральні порошки і миючі засоби - лише **20% видалюються** очисними спорудами)
- промисловість (чорна металургія),
- сільське господарство.
- 2ТП-водгосп (2017 рік) – **75% від загального обсягу від КП «Харківводоканал** (до МПВ Уди)

Implementing partners

Co-funded by

With funding from:

АВАРІЙНЕ ЗАБРУДНЕННЯ

- Виробництво енергії
- Видобуток корисних копалин
- Металургія
- Хімічна промисловість
- Тваринництво
- Харчова промисловість
- Комунальне господарство

потенційні
джерела
аварійних
забруднень

скиди стічних вод

Змив з територій,
де складуються
відходи

- Об'єкти підвищеної небезпеки – **хвостосховища** (накопичувачі рідких багатотонажних відходів різних галузей промисловості).
- На території Донецької та Луганської областей - **200 хвостосховищ (939 млн тонн відходів)**.
- **75 об'єктів** знаходяться на тимчасово окупованій території України.
- ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод», ТОВ НВО «ІНКОР і Ко», ПрАТ «Бахмутський Аграрний Союз», ПАТ «ЦЗФ «Дзержинська», КП «Рубіжанське ВУВКГ» (накопичувач від ТОВ «Рубіжанський краситель»), ПрАТ «Сєверодонецьке об'єднання «Азот», колишнє підприємство ВАТ «Лисичанська сода».

Implementing partners

Co-funded by

With funding from:

Funded by
the European Union

EU4Environment
Water and Data in Eastern Partner Countries

ПІДЗЕМНІ ВОДИ. ЗАБРУДНЕННЯ

- **Дифузне забруднення** – сільське господарство (стоки із с/г угідь) та міське землекористування (стік із поверхні урбанізованих територій).
- **Точкове забруднення** – нафтохімічні, металургійні, машинобудівні, металургійні комплекси, вугільна промисловість (шламо- та хвостосховища, відстійники промислових стоків, полігони побутових відходів та відвалів порід).
- **Безнапірні МПзВ** – є ризик поверхневого забруднення, відчувають вплив техногенної діяльності, потрапляння забруднювальних речовин з поверхні.
- **Напірні МПзВ** – високий рівень захисту від поверхневого забруднення - можливе локальне (точкове) перевищення нормованих елементів, переважно в місцях неглибокого залягання водовмісних відкладів.
- **Безнапірні МПзВ** використовуються для індивідуального водопостачання у сільських населених пунктах, **напірні МПзВ** – для централізованого водопостачання.

Implementing partners

Co-funded by

With funding from:

ГІДРОМОРФОЛОГІЧНІ ЗМІНИ

- 1 – Зарегульованість
- 2 – Спрямлення русла
- 3 – Забори води
- 4 – Коливання рівнів води

- протипаводковий захист
- гідроенергетика
- регулювання стоку (ставки, водосховища)
- спрямлення русел річок

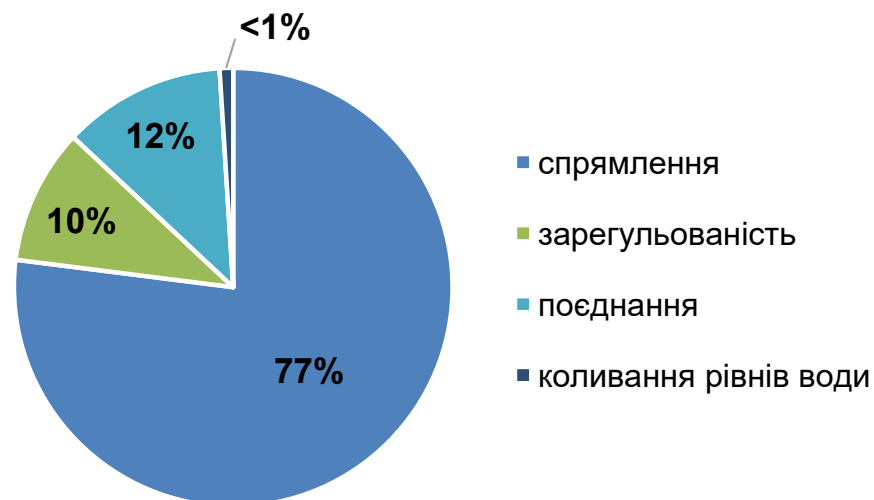
203 МПВ (29% всіх МПВ) зазнали змін:

156 МПВ – зарегульованість

21 МПВ – спрямлення русел

25 МПВ – зарегульованість та спрямлення

1 МПВ – коливання рівнів води нижче греблі ГЕС

Implementing partners

Co-funded by

With funding from:

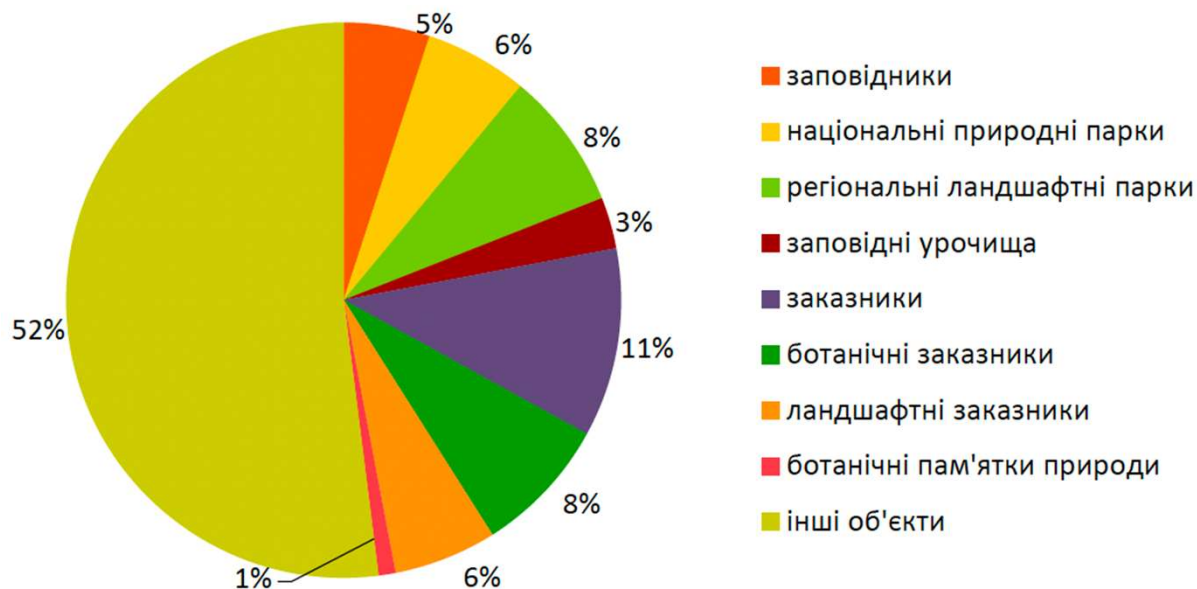

ЗОНИ (ТЕРИТОРІЇ), ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ОХОРОНІ СМАРАГДОВА МЕРЕЖА

- території, визначені відповідно до **Бернської конвенції** для збереження біологічного різноманіття та забезпечення довгострокового виживання видів і біотопів

64 об'єкти (14% території)

- Заповідники – 3
- Національні природні парки – 4
- Регіональні ландшафтні парки – 5
- Заповідні урочища – 2
- **Заказники – 7**
- Ботанічні заказники – 5
- Ландшафтні заказники – 4
- Ботанічні пам'ятки природи – 1
- **Заповідні території – 33**

Вплив воєнних дій:

- Механічне знищення тваринного світу та птахів
- Пошкодження верхнього шару ґрунту та знищення рослинності
- Шкода лісовим насадженням через вирубку дерев
- Руйнування адміністративних та робочих приміщень, знищення автомобільної, протипожежної техніки та обладнання

ЗОНИ (ТЕРИТОРІЇ), ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ОХОРОНИ

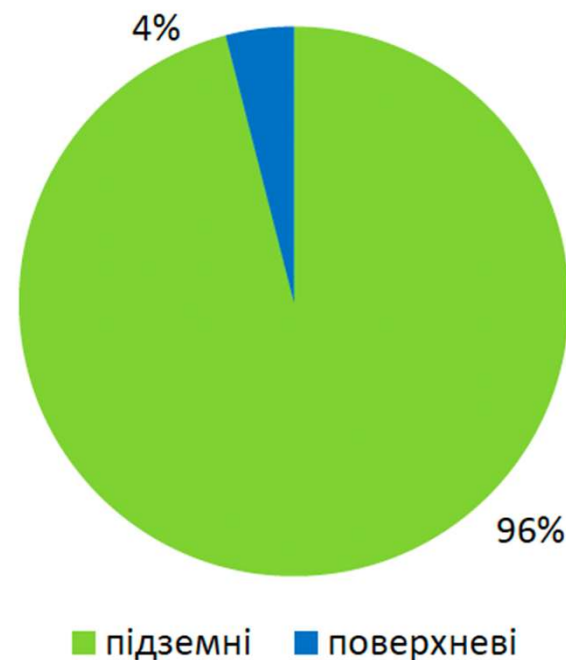
ЗОНИ САНІТАРНОЇ ОХОРОНИ (ЗАБІР ВОДИ БІЛЬШЕ 10 М³/ДОБУ)

Території розміщення водозаборів для
питного водопостачання населення.

Законодавчо передбачений цілий ряд
дозволених та заборонених дій в межах
питних водозаборів.

127 водозаборів (2021 рік):

- водозаборів підземних вод – **122**
- водозаборів поверхневих вод – **5**

Implementing partners

Co-funded by

With funding from:

ІНВАЗИВНІ ВИДИ

Інвайдери → біологічне забруднення → втрати біологічного різноманіття

Поява чужорідного виду → індикатор і причина погіршення екологічного стану МПВ
18 чужорідних для басейну видів риб (27% загального складу іхтіофауни)

Конвенція із захисту біорізноманіття (Гаага, 2002) – заходи, спрямовані на пом'якшення наслідків інвазій чужорідними видами, повинні мати переважно **превентивний характер:**

- проведення спеціальних досліджень чужорідних видів;
- визначення переліку видів у місці їхньої локалізації;
- інвентаризація можливих точок проникнення та їх обстеження мають;
- розробка нових екологічних методів попередження інвазій і обмеження їх чисельності.

Implementing partners

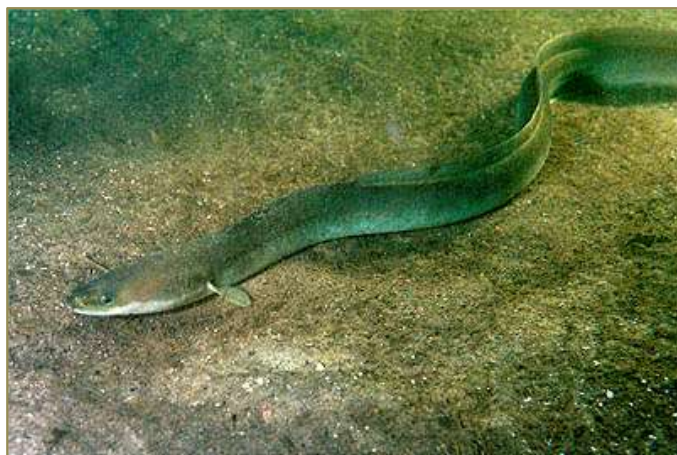
Co-funded by

With funding from:

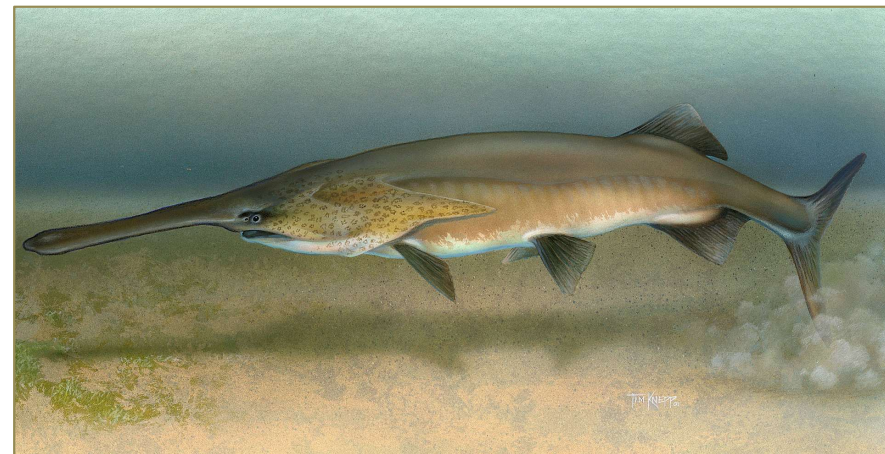
Водяний салат
Pistia stratiotes

Вугор європейський
Anguilla anguilla

Веслоніс Polyodon
spathula

Товстолоб строкатий
Aristichthys nobilis

Товстолоб білий
Hypophthalmichthys molitrix

Білий амур
Stenopharyngodon
idella

Канальний сом
Ictalurus
punctatus

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ

Вплив воєнних дій в ПУРБ:

1. Забруднення (органічними, біогенними, небезпечними) речовинами
2. Гідроморфологічні зміни
3. Неможливість здійснення моніторингу вод або скорочення його програми на тимчасово окупованих територіях
4. Неможливість, обмеження управління водними ресурсами на тимчасово окупованих територіях.

Implementing partners

Co-funded by

With funding from:

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ

Забруднення (органічними, біогенними, небезпечними) речовинами

1. Руйнування, зупинення, порушення технологічного процесу очисних споруд та ріст навантажень на них за рахунок збільшення числа внутрішньо переміщених осіб - **33 суб'єкти господарювання КОС** (станом на грудень 2023 року)
2. Руйнування, зупинення, порушення технологічного процесу підприємств (в тому числі складів, баз нафтопродуктів).

За період з лютого 2022 року по липень 2023 року зафіксовано **59 випадків**:

- порушення процесу роботи – **8 випадків**
- руйнування інфраструктури підприємств – **49 випадків**
- припинення енергопостачання підприємств – **2 випадки**

Інформація підготовлена екологічною мережею «Зой» для Координатора проектів ОБСЄ в Україні та БУВР.

Implementing partners

Co-funded by

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ

Гідроморфологічні зміни

1. Печенізьке водосховище

- пошкодження ГТС водосховища;
- відсутня можливість наповнення водосховища до проєктних відміток та накопичувати ресурс для забезпечення підтримання рівнів води у р. Сіверський Донець на нижче розташованих ділянках.

2. Оскільське водосховище

- пошкодження ГТС водосховища 13 березня 2022 року - втрата ресурсу;
- штучний паводок по руслах річок Оскіл та Сіверський Донець і затоплення територій;
- наразі відсутня можливість взагалі накопичувати ресурс та компенсувати забір води у канал Сіверський Донець-Донбас;
- ризик виникнення надзвичайної ситуації із забезпечення водою населених пунктів Донецької та Луганської областей.

3. Райгородська гребля

- пошкодження гідровузла греблі в ніч з 29 на 30 травня 2022 року;
- протягом тривалого часу відбувався неконтрольований скид через греблю;
- зниження рівнів води в місцях питних водозаборів з р. Сіверський Донець для потреб Донецької області;
- наразі не може гарантовано забезпечувати передбачені правилами експлуатації режими роботи.

Implementing partners

Co-funded by

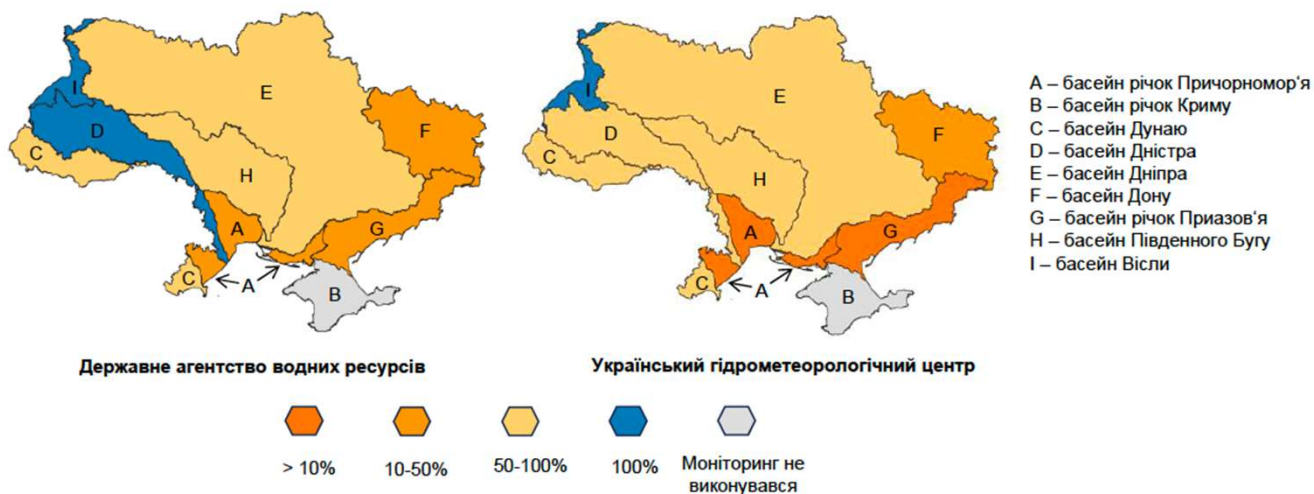
With funding from:

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ

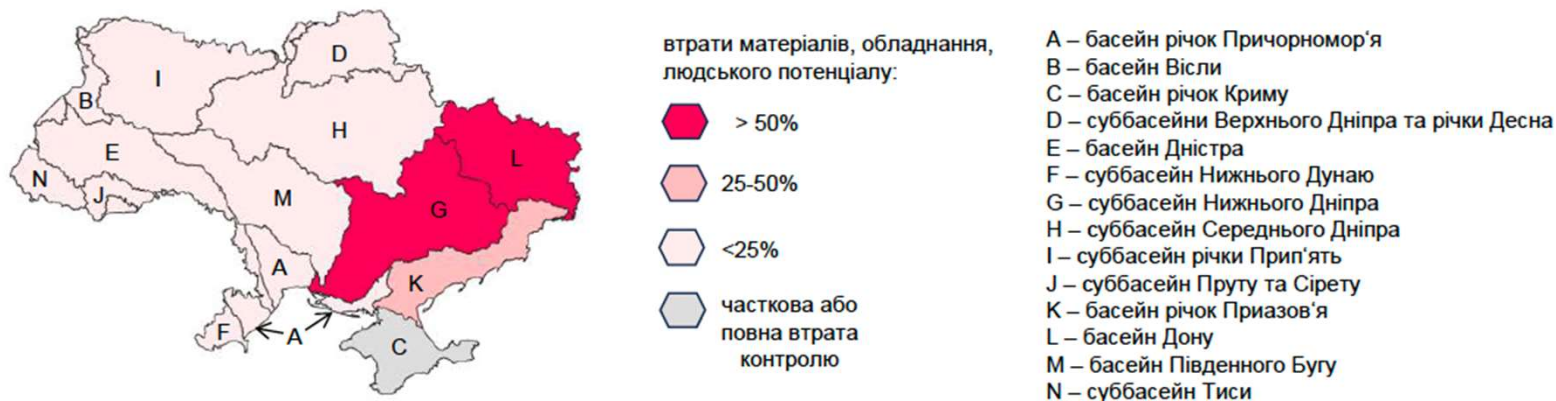
Неможливість здійснення моніторингу вод або скорочення його програми на тимчасово окупованих територіях

- Досягнення цілей виконання моніторингу поверхневих вод за річковими басейнами (%), 2022 рік

Неможливість, обмеження управління водними ресурсами на тимчасово окупованих територіях

- Вплив військових дій на можливість управління водними ресурсами

Funded by
the European Union

EU4Environment
Water and Data in Eastern Partner Countries

ЕКОЛОГІЧНІ ЦІЛІ

ПОВЕРХНЕВІ ВОДИ

до 2030 р.

24 МПВ
(3%)

Станом на 01.10.2023
на тимчасово окупованій території
або в зоні ведення активних бойових дій
знаходиться **379 МПВ (54%)**.

Для цих МПВ заплановане
**відтермінування дати досягнення
екологічних цілей** з причин,
що пов'язані з воєнними діями та
тимчасовою окупацією території

Implementing partners

ПІДЗЕМНІ ВОДИ

до 2030 р.

33 МПзВ
(85%)

Funded by
the European Union

EU4Environment
Water and Data in Eastern Partner Countries

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

kmydra_br@ukr.net

European Union for Environment - Water
Resources and Environmental Data

Implementing partners

Co-funded by

With funding from

